

19.10.2023

POL-2023-68548

Voimassaoloaika

1.11.2023 - 31.10.2028

Säädösperuste

Laki poliisin hallinnosta (110/1992) 4 §

Muuttaa/Kumoaa

POL-2019-65174, 28.4.2020

Päätöksentekoprosessi esitutkinnassa

Kohderyhmät

Poliisi

Esitutinnan priorisointi ja päätöksenteko

Sisällys

Esitutinnan priorisointi ja päätöksenteko	1
1 Ohjeen tarkoitus ja tavoite	2
2 Yleistä rikosasioiden priorisoinnista.....	2
2.1 Kiireellisyysarviointi.....	3
2.2 Kiireellisenä toimitettava esitutkinta	5
2.3 Viivytyksettä/välittömästi aloitettavat tutkintatoimenpiteet	7
2.4 Muut priorisointiperusteet/tutkinnan loppuun saattaminen.....	7
3 Tutkinnanjohtajan päätösvalta.....	8
4 Esitutkintayhteistyö.....	10
5 Esitutinnan toimittamista koskeva päätöksenteko	11
5.1 Esitutinnan toimittaminen ja esitutkinnan edellytysten selvittäminen	11
5.2 Esitutinnan toimittamatta jättäminen ei syytä epäillä rikosta -perusteella	12
5.3 Kielletty näytön arviointi ei syytä epäillä rikosta -päätöksessä.....	14
6 Esitutinnan rajoittaminen	14
7 Esitutkintaa koskeva päätöksenteko	17
7.1 Tutkinnanjohtajan päätös vähäisessä rikoksessa	17
7.2 Tutkinnan päättäminen ei rikosta -perusteella	17
7.3 Kielletty näytön arviointi ei rikosta -perusteella	18
7.4 Esitutkinnan keskeyttäminen	18
7.5 Esitutkintalain 10:2 ja 10:4 mukaiset päätökset	19
7.6 Esitutkintatoimenpiteen siirtäminen	20
8 Esitutkintapäätökset ja perusteluvollisuus	21
9 Kirjallinen päätös	22
10 Tutkinnanjohtajan päätös	23
11 Päätösmenttelyn jälkikäteinen laillisuusarviointi	24

1 Ohjeen tarkoitus ja tavoite

Ohjeen tarkoituksena on määritellä esitutinnan priorisoinnin perusteet ja yhdenmukaistaa esitutinnan päätöksentekoa valtakunnallisesti sekä vahvistaa päätösten laatua ja varmistaa päätösten yhdenvertaisuus.

Esitutkintalaissa priorisoinnista ei ole säädetty tarkemmin. Tämän ohjeen tavoitteena onkin selkeyttää niitä asioita, joita päätöksentekijän tulee tiedostaa ja ottaa huomioon asettaessaan esitutkintoja ja esitutkintoimenpiteitä kiireellisyysjärjestykseen sekä huolehtiessaan esitutinnan joutuisasta toimittamisesta. Voimassa olevan lainsäädännön perusteella lainsäätäjä on myös erikseen määritellyt tiettyjä rikoslajeja, joiden esitutkinta on toimitettava kiireellisesti. Muutoin kiireellisyyteen yleisesti vaikuttavat muun muassa kunkin rikosasian vakavuus, vahingollisuus, laatu ja laajuus sekä selvittämistä kiinnostavat ja muut kokonaisarviossa huomioitavat seikat.

Tässä ohjeessa esitutinnan priorisointi on jaoteltu 1) kiireellisenä toimitettavaksi säädettyjen esitutkintojen, 2) viivytyksettä/välittömästi aloitettavien esitutkintoimenpiteiden sekä 3) muiden priorisointiperusteiden/tutinnan loppuun saattamisen perusteella. Jaottelulla on pyritty selkiyttämään sitä, että osa esitutkinnoista on säädetty kokonaan kiireellisenä toimitettavaksi, osassa rikosasioita painottuvat viivytyksettä aloitettavat tutkintoimenpiteet esimerkiksi uhrin suojaamiseksi ja näytön turvaamiseksi, vaikka esitutinnan loppuun saattaminen niissä kestäisikin johtuen muiden rikosasioiden tutkinnasta, ja kolmantena painottuvat tutkinnan loppuun saattamisen perusteet.

2 Yleistä rikosasioiden priorisoinnista

Poliisilain (872/2011) 1 luvun 6 §:n 2 momentin mukaan poliisin tehtävät on hoidettava tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti. Olosuhteiden vaatiessa tehtävät on asetettava tärkeysjärjestykseen.

Esitutinnan toimittamisajasta on säädetty esitutkintalain (805/2011) 3 luvun 11 §:ssä. Lähtökohtaisesti esitutkinta on toimitettava ilman aiheetonta viivytystä. Esitutinnan kestolle ei kuitenkaan voida asettaa yleistä enimmäisaikaa ja hyväksyttävä kesto riippuu kussakin yksittäistapauksessa tutkittavana olevan asian erityispiirteistä kuten sen laadusta ja laajuudesta.¹

Vakavien rikosten esitutkinnassa korostuu erityisesti tutkinnan laatu, ja on täysin hyväksyttävää, että esimerkiksi vaikeasti selvitettävien rikosten tai laajojen kokonaisuuksien tutkinta voi kiireellisenä tehdyistä toimenpiteistä huolimatta kestää, jotta syyteharkinnassa tarvittava näyttö on saatu hankittu.

Laillisuusvalvontaratkaisujen perusteella esitutkinnan hyväksyttävää aikaa on arvioitu ottaen huomioon muun muassa sen laatu, laajuus ja yksilölliset erityispiirteet. Myös esitutkinnan toimittamiseen liittyvät muut tekijät, kuten

¹ EOAK/1084/2019, EOAK/3462/2019 Kanteluratkaisut; Lapsia koskevat esitutkinnot toimitettava viipymättä

käytettävissä olevat tutkintaresurssit ja poliisin mahdollisuus asettaa tehtävänsä kiireellisyysjärjestykseen vaikuttavat tosiasiallisesti esitutinnan keston. Käytännössä laillisuusvalvonnassa on viimekädessä arvioitu, onko jokin esitutkinta kestänyt liian pitkään.²

Esitutkintatoimenpiteet voidaan olosuhteiden sitä edellyttäessä asettaa tärkeysjärjestykseen.³ Tärkeysjärjestykseen asettamisessa on yleensä kysymys siitä, että poliisin rajallisten resurssien puitteissa vakavimmat rikokset ja myös lainsäätäjän erikseen määrittelemät kiireelliset rikosasiat asetetaan kiireellisyyden suhteen etusijalle. Merkitystä on myös sillä, milloin epäilty rikos on tullut poliisin tietoon. Muita tällaisia tärkeitä syitä voivat olla lähiaikoina tapahtuva rikoksen syyteoikeuden vanhentuminen tai epäillyn rikoksen vaikutukset jonkun virka- tai työtehtävistä suoriutumiseen.⁴

Lähtökohtaisesti tärkeysjärjestykseen asettamisessa on siis kysymys priorisoinnista eli esitutkintojen asettamisesta toisiinsa nähden kiireellisyysjärjestykseen. Useimmiten järjestykseen asettaminen koskee esitutkintatoimenpiteistä nimenomaan esitutinnan aloittamista.⁵ Tarvittaessa on huomioitava myös esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 2 momentin mukaisten esiselvitysten priorisointi.

Rikosasioiden laadusta ja työmääristä johtuen tutkinnanjohtajan työssä joudutaan jatkuvasti asettamaan tutkittavia ja päätettäviä asioita etusijajärjestykseen. Rikosasioiden priorisointi etukäteen esimerkiksi rikosnimikkeiden perusteella on erittäin vaikeaa, eikä kaikkia tehtäviä voida hoitaa yhdenmukaisesti, esimerkiksi samalla joutuisuudella. Tutkinnanjohtajan päätösten yhdenmukaisuus on kuitenkin keskeinen tavoite.

Esitutkintojen priorisointi koskee myös suppeassa esitutkinnassa käsiteltäviä rikoksia, vaikka menettelyssä ei lähtökohtaisesti ole kiireellisenä toimitettavaksi säädettyjä esitutkintoja eikä törkeitä rikoksia, koska rikoksella saattaa olla muita vaikutuksia asianosaisille, kuten edellä on todettu.

2.1 Kiireellisyyden arviointi

Esitutinnan kiireellinen toimittaminen ei ole itseisarvo. Asia on riittävästi ja huolellisesti selvitettävä esitutkinnassa. Asian nopea käsittely ei saa myöskään vaarantaa esimerkiksi epäillyn mahdollisuuksia järjestää puolustuksensa. Muutenkaan kiirehtiminen ei saa kielteisellä tavalla vaikuttaa asianosaisten oikeuksiin.⁶ Kiireellisyys ei myöskään tarkoita sitä, että yksittäiset esitutkintatoimet tulisi kiireelliseksi säädetyissä esitutkinnoissa suorittaa nopeammin kuin muissa asioissa, vaan tavoitteena on, että tutkinta-aika kiireellisissä asioissa on kokonaisuutena lyhyempi.

² EOAK 1510/2021 Esitutinnan kesto poliisissa

³ Esitutkintalaki 3 luku 11 § 5 momentti

⁴ OKV/1387/10/2020

⁵ HE 222/2010 vp, s. 189

⁶ HE 222/2010 vp, s. 188

Esitutinnan kiireellisyyden arviointia on tehtävä jo ilmoitustietoja vastaanotettaessa ja viimeistään rikosasian esikäsittelyssä ilmoitustietojen perusteella. Kiireellisyyttä joudutaan arvioimaan myös tutinnan edetessä ja kun asiasta saadaan lisäselvitystä. Huomioon on otettava myös, että poliisille kiireellinen asia ei välttämättä ole toisen viranomaisen kiireellisyydeprioriteetissa sama, joten poliisin on huomioitava tämä mm. lausuntopyynnöissä.

Kiireelliseksi säädettyjäkin esitutkintoja on tarvittaessa asetettava tärkeysjärjestykseen ja kiireellisyyttä arviotaessa on otettava huomioon esimerkiksi rikoksen törkeys ja erityisesti sen vahingollisuus asianomistajalle.⁷ Kiireellisyyden arviointi koskee useimmiten törkeitä ja vakavia rikoksia, joissa tutkintatoimenpiteet on aloitettava viivytyksettä tai välittömästi esitutkinnassa hankittavan näytön turvaamiseksi ja esimerkiksi rikoksesta epäillyn kiinniottamiseksi ja asianomistajan suojaamiseksi.⁸

Rikosilmoituksen kirjaamisen jälkeen on selvitettävä rikoksen syyteoikeuden vanhentumisaika ja otettava se huomioon tutinnan kiireellisyyttä arviotaessa.⁹ Kirjaamisjärjestys ei ratkaise esitutkinnan suorittamisjärjestystä. Rikos saatetaan ilmoittaa poliisille pitkän ajan kuluttua teon jälkeen, jolloin tutkinnan priorisoinnilla on erityinen merkitys syyteoikeuden vanhentumisen kannalta. Vanhentumisaika saattaa myös olla epäselvä alkuvaiheessa.

Samassa rikoskokonaisuudessa voi olla törkeämpiä ja lievempiä rikoksia, jotka vanhentuvat eri aikaan. Tilanteissa, joissa lievempien rikosten syyteoikeus on lähellä vanhentumista, mutta törkeämpien rikosten esitutkinta on vielä kesken, tulee yhdessä syyttäjän kanssa sopia tarkoituksenmukaisesta tutkintajärjestyksestä huomioiden syyteharkinta ja kokonaisuuden käsittely tuomioistuimessa. Lievien rikosten kohdalla syyttäjälle voidaan esittää esitutkinnan rajoittamista, kun rikosvastuu toteutuu muutoin kokonaisuudessa.

On tärkeää, että varsinkin kiireellisissä asioissa tutkinnanjohtajan tutkijoille antamat esitutkinnan toimittamista koskevat suunnitelmat ja ohjeet kirjataan rikosasian tutkintamuistioon, jollei käytetä erillistä tutkintasuunnitelmaa. Esitutkinnan kulku ja suoritettavat tutkintatoimenpiteet kirjataan tiivistysti asian laatu ja laajuus huomioiden tutkintailmoituksen selostusosaan (mm. kuulusteluiden ajankohta ja pääsisältö sekä näytön kannalta olennaiset tutkinnan tulokset). Tällä helpotetaan ja selkiytetään avoimien asioiden seuranta, rikosten sarjoittamista ja myös syyteharkintaa. Myös tärkeimpien priorisointia koskevien linjausten ja päätösten kirjaaminen on tärkeää. Päätökset kirjataan tarvittaessa tutkintamuistioon ja tietoja päivitetään viimeistään avoimien rikosasioiden seuranta ja tarkastusta tehtäessä.¹⁰

⁷ Esimerkiksi keskitetyissä lapsiin kohdistuneiden seksuaali- ja pahoinpitelyrikosten tutkintaryhmissä käytännössä kaikki rikosasiat ovat kiireellisesti tutkittavia. Keskitetty esikäsittely ja tutkinta on kuitenkin tehokkain ja yhdenmukaisin tapa järjestää lapsiin kohdistuvien vakavien rikosten tutkinta, mikä myös jouduttaa näiden rikosasioiden tutkintaa.

⁸ OKV/325/70/2022 Lainsäätäjä on osaltaan ohjannut priorisointia hyväksyessään rikoslaissa rikosten tunnusmerkistöt ja niiden rangaistusasteikot

⁹ EOAK/1084/2019, EOAK/3462/2019 Kanteluratkaisut; Lapsia koskevat esitutkinnot toimitettava viipymättä

¹⁰ Avoimien rikosasioiden seuranta ja tarkastusta on käsitelty tarkemmin ohjeessa POL-2023-37804 Rikosten esikäsittelytoiminta poliisissa. Tutkintamuistion ja tutkintapäiväkirjan käyttöä käsitellään ohjeessa POL-2023-120671 tietojen kirjaaminen poliisiasiain tietojärjestelmään (PATJA).

2.2 Kiireellisenä toimitettava esitutkinta

Kiireellistä esitutkintaa ei ole lainsäädännössä tarkasti määritelty. Keskeistä on kiireellisen asian käsitteleminen tavanomaista joutuisammin¹¹, jolloin tutkinnan aloittaminen, tutkintatoimenpiteiden suorittaminen ja tutkinnan loppuun saattaminen tulee kokonaisuutena tehdä muita esitutkintoja nopeammin ja siten, että tutkinnan odotusajat jäävät mahdollisimman lyhyiksi tutkinnan laatu ja käytettävissä olevat resurssit huomioiden.¹²

Lainsäädännössä tietyt rikosasiat on säädetty kiireellisesti tutkittavaksi, joten poliisin tulee osaltaan varmistaa rikosilmoituksen kirjaamisen jälkeen esitutkintatoimenpiteiden mahdollisimman nopea käynnistäminen ja kyseisen rikosasian käsittely muita asioita joutuisammin. Alla luetelluissa kiireelliseksi säädettyissä rikosasioissa tavoitteena on, että esikäsittelytoimenpiteet aloitetaan ja arvio tarvittavista jatkotoimenpiteistä tehdään viimeistään noin viikon kuluessa rikosilmoituksen kirjaamisesta. Jos tämä ei ole mahdollista, kirjataan viivästymisen perusteet tutkintamuistioon.¹³

Esitutkintalain mukaan esitutkinta on toimitettava kiireellisesti, jos:

- alle 18-vuotias on epäiltynä rikoksesta tai kun alle 15-vuotiasta epäillään rikollisesta teosta (ETL 3:11.2)
- asianomistaja on alle 18-vuotias ja epäilty rikos on asianomistajaan kohdistunut seksuaalirikos tai asianomistajan henkeen, terveyteen, vapauteen, yksityisyyteen, rauhaan tai kunniaan kohdistunut rikos, tai asianomistajaan kohdistunut ryöstö- tai kiristysrikos¹⁴ (ETL 3:11.3)
- henkilöä epäillään lähestymiskiellon rikkomisesta, jota ei ole pidettävä kokonaisuutena arvioiden vähäisenä¹⁵ (ETL 3:11.4)

---

¹¹ HE 144/2022, s. 7. Toinen vaihtoehto olisi säätää nimenomaisista määräajoista myös esitutkinnan ja syyteharkinnan osalta, tai vastaavasti tuomioistuinvaiheessa yleisesti käsittelyn kiireellisyydestä. Tällaisessa ratkaisussa voisi olla kuitenkin riskejä. Erityisesti esitutkintavaiheessa on usein vaikeaa ennakoita kaikkia esitutkintatoimenpiteitä ja niiden edellyttämää aikaa. Erityisesti lapsiin kohdistuvien väkivalta- ja seksuaalirikosten osalta joudutaan usein pyytämään erilaisia ulkopuolisia lausuntoja, jolloin tutkinnan kestoon vaikuttavat myös esitutkintaviranomaisista riippumattomat syyt.

Oikeudenkäymiskaaren 19 luvussa säädetään asian kiireelliseksi määräämisestä. Kyseisen luvun 1 §:n mukaan asia määrätään kiireelliseksi, jos asian käsittelemiselle ennen muita asioita on erityisen painava syy ottaen huomioon oikeudenkäynnin kesto, asian laatu ja merkitys asianosaiselle sekä muut perusteet kiireelliseksi määräämiselle. Saman luvun 4 §:n mukaan kiireelliseksi määrätty asia on käsiteltävä käräjäoikeudessa ilman aiheetonta viivytystä ennen muita asioita.

KKO 2012:51 Käsiteltäessä asian kiireelliseksi määräämistä Korkein oikeus on todennut, että asian kiireelliseksi määräämisen tarkoituksena on turvata asian joutuksa käsittely ja estää käsittelyn viivästyminen (HE 233/2008 vp s. 37 ja LaVM 3/2009 vp s. 3). Määräyksen antaminen merkitsee oikeudenkäymiskaaren 19 luvun 4 §:n 1 momentin mukaan sitä, että asia on käsiteltävä käräjäoikeudessa ilman aiheetonta viivytystä ennen muita asioita. Asiaa ei siis käsitellä enää tuomioistuimeen saapumisen mukaisessa järjestyksessä vaan kiireellisenä (HE 233/2008 vp s. 33).

¹² On huomioitava, että jo lähtökohtaisesti esimerkiksi lapsen kohdistuneen pahoinpitely- ja seksuaalirikoksen tutkinta on vaativampaa ja vie ajallisesti pidempään kuin aikuisen kohdistuneen rikoksen tutkinta.

¹³ Myös arvio ja päätös siitä, että esikäsittelyä tai tutkintatoimenpiteitä ei voida aloittaa, ovat merkityksellisiä menettelyn mahdollisessa jälkiarvioinnissa

¹⁴ HE 144/2022 vp, s.13. Henkeen tai terveyteen kohdistuviin rikoksiin on katsottava kuuluvan rikoslain 21 luvussa rangaistavaksi säädettyjen rikostyyppien lisäksi rikoslain 31 luvussa rangaistavaksi säädetty rikostyyppit

¹⁵ HE 143/2022 vp, s. 59. Vähäisyyttä olisi arvioitava uhrin suojaamisen ja lähestymiskiellon tehokkaan täytäntöönpanon kannalta. Lähestymiskiellon fyysistä tai toistuvaa rikkomista voitaisiin vain poikkeuksellisesti pitää vähäisenä. Vaikka kyse olisi yksittäisestä teosta, kiireellisyysvaatimus koskisi myös muulla tavoin kuin fyysisesti, esimerkiksi viestillä tai muulla yhteydenotolla, tapahtunutta lähestymiskiellon rikkomista, jos kiellolla suojattavan fyysisen koskemattomuuden turvaaminen tai lähestymiskiellon tehokas täytäntöönpano sitä edellyttäisi.

Edellä mainituissa rikoksissa syyttäjän on kiireellisesti ratkaistava, nos-
taako hän syytteen. Myös syyte on nostettava ilman viivytystä.¹⁶

Säännösten esitöiden perusteella kiireelliseksi määrätyn esitutkinnan tar-
koitus on:

- a) puuttua nopeasti nuorten rikoksiin, ja sitä kautta edistää tekijän ym-
märrystä syy-seuraussuhteesta. Samalla voidaan osoittaa yhteis-
kunnan suhtautuvan vakavasti rikoksiin. Nopeasti tulevalla seuraa-
muksella nähdään olevan myös tärkeä merkitys nuoren rikoskier-
teen katkaisemiseksi
- b) varmistaa rikoslain (39/1889) 20, 21, 24, 25 ja 31 luvussa rangaista-
vaksi säädettyjen rikostyyppien rikosprosessien mahdollisimman
nopea eteneminen, koska alaikäisten asiansanomistajien kannalta
nopeus on erityisen tärkeää. Mainitut rikostyyppit ovat usein alaikäi-
selle asianomistajalle erityisen vahingollisia ja rikosprosessi raskas
- c) tehostaa lähestymiskiellon suojaavaa vaikutusta, vähentää lähesty-
miskiellon rikkomisia sekä parantaa suojattavan turvallisuutta.

Alle 15-vuotiaiden tekemien rikollisten tekojen tutkinnasta on säädetty esi-
tutkintalain 3 luvun 5 §:ssä. Lähtökohtana näissä tilanteissa on, että esitut-
kintaa ei toimiteta, ja säännös antaa tutkinnanjohtajalle harkintavaltaa päät-
tää tutkinnasta, vaikka säännöksessä mainitut edellytykset muuten täyttyi-
sivätkin. Rikollisen teon esitutkinnan toimittamiseen vaikuttavat erityisesti
teon vakavuus ja törkeys sekä teolla aiheutetun vahingon suuruus. Mitä
vakavammasta teosta on kyse, sitä tärkeämpää on osallisten ja tapahtu-
mien kulun selvittäminen.

Rikollisen teon esitutkinta ei aina edellytetä teosta epäillyn kuulustelemista
vaan kuulustelua harkittaessa on otettava erityisesti huomioon se, kuinka
tärkeää kuulustelu on tutkinnalla selvitettävän asian kannalta. Varsinkin yk-
sinkertaisissa ja vähäisissä tapauksissa rikolliseen tekoon epäillyn ja mui-
den asianosaisten kuulemisen kannalta riittävää voi olla hänen puhutte-
lemisensa esimerkiksi tapahtumapaikalla.¹⁷ Tämä ei kuitenkaan poista vaati-
mista kiireellisistä toimenpiteistä.

Kiireellisenä tutkittavista rikosasioista tehdään syyttäjälle esitutkintalain 5
luvun 1 §:n mukainen ilmoitus ohjeen POL-2023-55661 *Syyttäjälle ilmoitet-
tavat rikosasiat ja pakkokeinot* mukaisesti. Esitutkintayhteistyön tärkeys ko-
rostuu laajojen ja pitkään kestävien rikoskokonaisuuksien tutkinnan koh-
dalla. Tutkittaessa voi myös paljastua uusia kiireellisenä tutkittavia rikoksia,
jolloin rikossarjojen tutkinnan priorisointia ja kiireellisyyttä on arvioitava yh-
dessä syyttäjän kanssa. Myös asianosaisten informointi pitkittyneestä esi-
tutkinnasta ja prosessin etenemisestä on tärkeää. Esitutkintayhteistyötä on
käsitelty tarkemmin ohjeen kohdassa 4.

¹⁶ Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa (689/1997) 1 luku 8 a § 2-4 momentti

¹⁷ HE 222/2010 vp s.180–181

2.3 Viivytyksettä/välittömästi aloitettavat tutkintatoimenpiteet

Viivytyksettä/välittömästi aloitettavilla tutkintatoimenpiteillä tarkoitetaan niitä tutkintatoimenpiteitä, jotka tulee tehdä ennen muita toimenpiteitä ja joiden tavoitteena on muun muassa rikoksen selvittämisen turvaaminen ja lisävahinkojen estäminen. Välittömät toimet korostuvat varsinkin silloin, kun rikoksen uhrin henkilökohtainen turvallisuus on vielä uhattuna ja rikolliseen toimintaan pitää välittömästi puuttua. Viivytyksettömät toimet korostuvat ns. reaaliaikaisissa rikosasioissa, kun rikoksella aiheutetaan isoja vahinkoja tai esimerkiksi silloin, kun rikoksesta epäilty on vapautensa menettäneenä ja rikosasiassa on asetettu syyteen nostamisen määräaika.

Pääsääntöisesti mitä törkeämmästä ja ankarammin rangaistavasta¹⁸ rikos-epäilystä on kysymys, sitä nopeammin tutkintatoimenpiteet on yleensä aloitettava. Vastaavasti viivytyksettömiä toimenpiteitä edellyttävät rikosasiat, joissa asianomistaja on haavoittuvassa asemassa oleva.

Tyypillisimmin edellä mainittuja kriteereitä sisältäviä rikoksia ovat:

- törkeät ja vakavat henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset
- seksuaalirikokset ja ihmiskaupparikokset
- reaaliaikaiset huomattavaa rikoshyötyä tai vahinkoja aiheuttavat rikokset, joissa rikollisen toiminnan jatkaminen on katkaistava

Rikoksia ei voida pelkästään rikosnimikkeen perusteella laittaa etusijajärjestykseen ja tutkintatoimenpiteitä on aina arvioitava tapauskohtaisesti. Mainituissa tapauksissa viivytyksettä/välittömästi aloitettavia toimenpiteitä ovat muun muassa:

- pakkokeinot, joilla turvataan rikoksen selvittäminen
- näytön ja todisteiden hankkiminen
- lisävahinkojen estäminen ja rikoshyödyn poisottaminen
- tapahtuma- tai muun paikan rikostekninen tutkinta ja eristäminen
- asianomistajien ja todistajien kuulustelut
- asianomistajan suojelutarpeen arviointi ja tukipalveluihin ohjaaminen
- edunvalvojan väliaikaispäätöksen hakeminen kiireellisissä tilanteissa
- lastensuojelutoimenpiteiden tarpeen arviointi

2.4 Muut priorisointiperusteet/tutkinnan loppuun saattaminen

Lähtökohta esitutkinnan priorisoinnille on se, ettei selvitettävänä olevan rikoksen syyteoikeus saa vanhentua. Priorisointia tehtäessä on otettava huomioon väitetyn rikoksen ja mahdollisten muiden rikosten lievimmän mahdollisen tekemuodon syyteoikeuden vanhentuminen ja tarvittaessa toimittaa esitutkinta sitä aikarajaa silmällä pitäen. Vanhentumisen johdosta tehtävässä priorisoinnissa tulee toimenpiteitä suoritettaessa huomioida vielä syyttäjän tarvitsema kohtuullinen aika syyteharkintaa varten. Huomiota on kiinnitettävä myös asianomistajan mahdollisuuksiin saattaa asia

¹⁸ Arvioitavaksi voivat tulla myös rikoslain (39/1889) 6 luvun 5 §:ssä säädetyt rangaistuksen koventamisperusteet

itse vireille tuomioistuimessa, jos esitutkintaa ei toimiteta tai saateta loppuun taikka jos syyttäjä päättää olla nostamatta syytettä.¹⁹ Lähiaikoina vanhentuvan rikosasian selvittämisessä tulee huomioida poliisin ja syyttäjän välinen esitutkintayhteistyö, jolloin syyttäjänkin pystyy valmistautumaan mahdolliseen kiireellisiin toimiin vaatimaan syyteharkintaan.

Tärkeysjärjestykseen asettamisessa on huomioitava myös ne rikokset, joilla on rikoksesta epäillyn virka- tai työtehtävien suorittamisen kannalta merkitystä.²⁰ Rikosepäily voi johtaa esimerkiksi virkamiesoikeudellisiin toimenpiteisiin²¹ tai mahdollisella tuomiolla voi olla vaikutus henkilön työ-/virkasuhteeseen.²² Vastaavasti esimerkiksi eräissä työtehtävissä työskentelyn tai ammatinharjoittamisen edellytyksenä on nuhteettomuus tai jokin viranomaisen myöntämä lupa, joka hallinnollisessa menettelyssä peruutetaan tai otetaan viranomaisen haltuun rikosepäilyn johdosta ja siten työskentely käynnissä olevan esitutkinnan aikana ei ole mahdollista. Näin ollen viivytyksettömän esitutkinnan suorittamisella voidaan varmistaa kaikkien osapuolien asema ja oikeudet.

Priorisointia on tehtävä myös rikoskokonaisuuksien yhtäaikaisessa tutkimuksessa ja esitutkintojen saattamisessa syyteharkintaan samanaikaisesti. Laajoissa kokonaisuuksissa korostuvat poliisiyksiköiden välinen yhteistyö ja esitutkintayhteistyö syyttäjän kanssa.

Esitutkinnan priorisointiin saattaa vaikuttaa myös syyteharkinnan tekeminen kiireellisenä. Valtakunnansyyttäjän ohjeessa²³ on käsitelty lakiin perustuvan syyteharkinnan kiireellisyyden lisäksi harkinnanvaraisia kiireellisyysperusteita, joita ovat kokonaiskäsittelyajan pitkittymisen vaara, henkilötodistelun näyttöarvon heikkenemisen vaara, asian oikeudellinen ennakkotapaoluonne, asian suuri yhteiskunnallinen merkitys, merkittävä yksityinen etu ja asioiden yhdessä käsittelemistä edellyttävä asiayhteys.

3 Tutkinnanjohtajan päätösvalta

Tutkinnanjohtaja käyttää esitutkinnan aikana merkittävää päätösvaltaa itsenäisesti ja hän muun muassa määrää esitutkinnan suuntaamisesta ja toteuttamisesta. Hän myös päättää ja vastaa viime kädessä siitä mihin toimenpiteisiin ryhdytään. Päättäessään toimenpiteistä tutkinnanjohtaja päättää lisäksi toimenpiteiden toteutustavasta ja niiden tärkeysjärjestyksestä. Tutkinnanjohtaja tekee niin ikään päätökset, jotka kuuluvat lain mukaan hänen toimivaltaansa.²⁴ Tutkinnanjohtaja voi myös itse päättää muuttaa omaa aiempaa esitutkinnan toimittamista koskevaa ratkaisuaan.²⁵

¹⁹ HE 222/2010 vp s. 188–189

²⁰ HE 222/2010 vp s. 189

²¹ Valtion virkamieslaki (750/1994) 7:25 §, 33–34§, 9:40 §

²² Esim. Ajokorttilaki 90 §; Laki liikenteen palveluista 246 §; Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista 93–96 §; Ydinenergialaki 7 m §; Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 40 b §; Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä 504/2022

²³ VKS:2016:4 Syyttäjän tehtävien kiireellisyys ja etusijajärjestys

²⁴ Fredman, Kanerva, Tolvanen ym. 2020: Esitutkinta ja pakkokeinot, s. 139

²⁵ EOAK/1205/2019

Tavallisesti tutkinnanjohtajana toimii pidättämiseen oikeutettu virkamies. Poliisin toimittamassa esitutkinnassa saa kuitenkin rikosylikonstaapeli tai ylikonstaapeli toimia tutkinnanjohtajana asian laatuun liittyvästä tai muusta vastaavasta perustellusta syystä. Valtaosa rikosasioista on vähäisiä rutiiniluonteisia juttuja, joiden tutkinnanjohtajasta erityisesti kokeneet rikosylikonstaapelit ja ylikonstaapelit vaikeuksista selviävät.²⁶

Rikostutkinnassa joudutaan entistä enemmän erikoistumaan erilaisiin vaativiin tehtäviin ja tutkintoihin. Tällöin on tarkoituksenmukaista, että tutkinnanjohtajan tehtävää ei ole sidottu päällystövirkkaan, vaan erityistä osaamista vaativia tutkinnanjohtajatehtäviä voidaan osoittaa myös alipäällystötutkinnanjohtajalle edellyttäen, että tällä on arvioitu olevan riittävä koulutus, osaaminen, kokemus ja perehtyneisyys kyseiseen tehtävään ja siinä tarvittavaan päätöksentekoon. Tällaisiin tehtäviin voidaan esimerkiksi lukea eri tyyppisten rikosasioiden esikäsittely ja sen yhteydessä rikoslajista riippumattomat tehtävät tutkinnan päätökset sekä rajoittamisesitykset, ja tarvittaessa myös koko rikosasian tutkinnan johtaminen esitutkinnan loppuun saakka, ellei tapauksessa ole tarpeen käyttää merkittävästi pakkokeinoja.²⁷

Lähtökohtaisesti vaativissa tutkinnanjohtajan tehtävissä toimivat pidättämiseen oikeutetut virkamiehet, mutta tutkinnanjohtajan tehtäviä voidaan osoittaa kokeneille alipäällystövirkkamiehille rikoslajineutraalisti silloin, kun he vastaavat rikoslajissaan vähäisempien rikosten tutkinnasta ja he toimivat pysyvästi tehtävässä.²⁸ Näissä tilanteissa pidättämiseen oikeutettu virkamies vastaa pakkokeinopäätöksistä ja on siten käytännössä muutoinkin alipäällystötutkinnanjohtajan tukena tutkinnan aikana, ja voi tämän esimiehenä tarvittaessa ottaa rikosasian tutkinnanjohtajuuden itselleen.

Tutkinnanjohtajana toimiva ylikonstaapeli ja rikosylikonstaapeli tulee määrätä kyseiseen tehtävään erillisellä tehtävämääräyksellä siksi ajaksi, kun tämä toimii kyseisessä tutkinnanjohtajan tehtävässä.²⁹ Tällä osaltaan varmistetaan alipäällystötutkinnanjohtajan asema kyseisessä tehtävässä.

Poliisin esimiesjärjestelmän mukaisesti tutkinnanjohtajan esimies voi antaa alaiselleen virkakäskyn sellaisessakin asiassa, joka muuten kuuluu tutkinnanjohtajan toimivaltaan. Tutkinnanjohtajan esimies voi antaa esitutkintaa koskevia määräyksiä, kuten esimerkiksi määrätä esitutkinnan toimittamisen ottamisen uudelleen harkintaan tai päätetyn esitutkinnan toimitettavaksi, tai

²⁶ HE 222/2010 vp. s.29, 166. Perusteluissa on huomioitu myös poliisin rajallisten voimavarojen tarkoituksenmukainen kohdentaminen ja rikostutkinnan tehokkuus

²⁷ Esim. lapsiin kohdistuvien rikosten ja vaativien tutkintapyyntöjen esikäsittelyssä voi toimia alipäällystötutkinnanjohtajia, koska heillä on tehtävään usein paras perehtyneisyys. Lapsiin liittyviä rikostapauksia myös arvioidaan moniammatillisesti ennen päätöksentekoa. Tutkinnanjohtajan tulee olla järjestetty selkeästi siten, että pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää pakkokeinoista, vaikka rikosasian tutkinnanjohtajuus on alipäällystötutkinnanjohtajalla.

²⁸ Fredman, Kanerva, Tolvanen ym.2020: Esitutkinta ja pakkokeinot, s. 141; Tutkinnanjohtajan tehtävät vakavammissakin jutuissa voidaan uskoa kokeneille (rikos)ylikonstaapeleille.

²⁹ Poliisiyksikön päällikön tai hänen määräämänsä antama tehtävämääräys. Alipäällystötutkinnanjohtaja käyttää tehtävässä esitutkintalaissa säädettyjä toimivaltuuksia, mutta hänellä ei ole pakkokeinovaltuuksia.

tarvittaessa päättää myös esitutkintojen keskinäisestä priorisoinnista. Esimies ei voi kuitenkaan määrätä tutkinnanjohtajaa tekemään tietyn sisältöistä päätöstä.³⁰

4 Esitutkintayhteistyö

Poliisihallituksen ohjeessa POL-2023-55661 *Syyttäjälle ilmoitettavat rikosasiat ja pakkokeinot* on tarkemmin määritelty ne tutkittavat rikosasiat, joista poliisin tulee ilmoittaa syyttäjälle.

Esitutkintayhteistyön tarve korostuu erityisesti kiireellisissä esitutkinnoissa. Rikossarjojen ja -kokonaisuuksien käsittelyn lähtökohtana on saman rikoksesta epäillyn rikosten käsittely yhdellä kertaa tuomioistuimessa, mutta kiireellisten asioiden kohdalla on syyttäjän kanssa erikseen sovittava esitutkintojen toimittamisesta ja lähettämisestä syyteharkintaan.

Tutkinnanjohtajan ja syyttäjän välinen yhteistyö on tärkeää, mutta samalla heidän tehtävät ja vastuut on pidettävä erillään ja selkeänä. Tutkinnanjohtaja johtaa esitutkintaa ja välitöntä tutkintatyötä sekä päättää tutkinnan taktisista ja teknisistä linjauksista kuten tutkintatoimista ja käytettävistä tutkimusmenetelmistä. Syyttäjän rooli esitutkintayhteistyössä painottuu sen varmistamiseen, että rikosasiaa selvitetään esitutkinnassa oikeudellisesti oikein kohdennettuna ja että jo esitutkinnassa huomioidaan koko rikosprosessin vaatimukset. Tarvittaessa syyttäjällä on kuitenkin käytettävissään esitutkintalain 5 luvun 2 §:ssä säädetyt toimivaltuudet asioissa, joissa toimintavastuu lähtökohtaisesti kuuluu esitutkintaviranomaisille.

Kun syyttäjälle on ilmoitettu tutkittavaksi tulleesta rikoksesta, on tutkinnanjohtajan huomioitava velvollisuutensa kuulla syyttäjää ennen esitutkinnan päättämistä. Yhteistyön tarkoitus on selvittää syyttäjän kanta esitutkintaineiston riittävyyteen. Syyttäjän on osallistuttava esitutkintaan siinä määrin, että hän voi varmistua esitutkinnassa selvitetystä seikoista ja niiden riittävyydestä. Esitutkintayhteistyössä tehdyt päätökset ja linjaukset kirjataan tutkintamuistioon, ellei käytetä tutkintasuunnitelmaa.

Esitutkintaprosessin ja esitutkintayhteistyön kehittäminen edellyttävät poliisin ja syyttäjän välistä aktiivista yhteistyötä niin valtakunnallisella kuin alueellisella tasolla. Valtakunnallisella tasolla Poliisihallitus ja Valtakunnan-syyttäjätoimisto neuvottelevat ja sopivat molempien virastojen yhteistyön kautta yhteisistä päälinjauksista sekä tukevat asiantuntijuudellaan toisiaan.

Alueellisella tasolla toimiva esitutkintayhteistyö tarkoittaa tavallisimmillaan ennakoilmoituksen kautta käynnistettävää rikosasian selvittämiseen liittyvää yhteistyötä, mutta yhteistyöhön sisältyy myös alueellisista käytännöistä neuvottelu ja sopiminen sekä niiden toteutumisen seuranta ja kehittäminen esimiesvirastojen linjausten mukaisesti. Osana esitutkintayhteistyötä poliisiksiyksiköt ja syyttäjäläueet voivat yhteistyössä esimerkiksi laatia molempien toimintaa ohjaavan ja selkeyttävän yhteistyöohjeen tai -käsikirjan.

³⁰ EOAK/1205/2019

Alueellisella tasolla esitutkintayhteistyön käytäntöjen kehittämiseksi ja edistämiseksi poliisiyksiköiden tulee tehdä myös hallinnollista yhteistyötä syyttäjäalueiden kanssa. Hallinnollisen yhteistyön tavoitteena on muun muassa kehittää yhteispalaverikäytäntöjä ja varmistaa poliisin ja syyttäjän välinen tiedonkulku esitutkinnan eri vaiheissa.

5 Esitutkinnan toimittamista koskeva päätöksenteko

5.1 Esitutkinnan toimittaminen ja esitutkinnan edellytysten selvittäminen

Esitutkinnan edellytysten selvittäminen tarkoittaa muun muassa rikosasian esiselvityksessä³¹ saatujen tietojen hyväksikäyttöä ja tämän jälkeisiä tapauskohtaisia arvioita esitutkintakynnyksen ylittymisestä.

Esitutkinnan edellytysten selvittämisessä on kyse riittävän aineiston hankkimisesta, jotta ratkaisu asian tarkoituksenmukaisimmasta etenemistavasta voidaan tehdä. Selvittämisen tärkeys korostuu etenkin niissä tapauksissa, joissa esitutkintakynnyksen ei voida katsoa vielä ilmoitustietojen perusteella ylittyneen. Kysymys esitutkintakynnyksen ylittymisestä voidaan mahdollisesti ratkaista vasta esiselvityksessä hankitulla lisätiedolla. Esiselvityksen toimenpiteet kohdistuvat usein ilmoitetun rikoksen tekotapaan, todisteiden ja näytön saatavuuteen sekä tunnusmerkistön kuvaamiseen.

Yleensä esitutkinnan aloittamiskynnys on selvä, eikä erillistä tutkinnanjohtajan päätöstä esitutkinnan aloittamisesta tarvita. Esiselvityksessä olevissa tapauksissa tutkinnan aloittamistilanne voi olla kuitenkin tulkinvarainen ja tällöin tutkinnanjohtajan selvä päätös esitutkinnan aloittamisesta voi olla tarpeellinen. Tämä on tärkeää sen vuoksi, että varsinaisia esitutkintatoimenpiteitä (mm. asianosaisten kuulustelut ja pakkokeinot) ei tule suorittaa ennen esitutkinnan aloittamista. Esitutkinnan aloittamisen kirjaaminen tutkintailmoituksen selostusosaan on yleensä riittävä, mutta tarvittaessa voidaan tehdä erillinen esitutkintapäätös. Varsinkin esitutkinnan rajoittamistilanteissa on oltava selvää, onko kyse ollut esiselvityksestä vai onko syytä epäillä rikosta -kynnys ylittynyt ja onko esitutkinta aloitettu (ks. ohjeen kohta 6 esitutkinnan rajoittaminen).

Esitutkinnan edellytysten arviointi ja sen edellyttämän tarpeellisen lisäselvityksen hankkiminen palvelevat erityisesti prosessuaalista oikeudenmukaisuutta. Mikäli asiassa on syytä epäillä rikosta, tulee esitutkinta pääsääntöisesti suorittaa. Toisaalta, esitutkintaa ei toimiteta, jos esitutkintakynnys ei ylity. Esitutkintaa ei siis saa suorittaa ilman asianmukaisia perusteita, eikä varsinkaan asettaa ketään rikoksesta epäillyn asemaan ilman riittäviä ja asianmukaisia perusteita.

Arviointi perustuu aina tapauskohtaiseen harkintaan siitä, voidaanko esitutkintakynnyksen katsoa ylittyvän. Tutkinnanjohtajan tulee huomioida, ettei

---

³¹ Esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 2 ja 3 momentin mukaisen esiselvityksen sisältöä on käsitelty ohjeessa POL-2023-37804 Rikosten esikäsitteilytoiminta poliisissa

esitutkinnan aloittamiseen liittyvä harkintavalta ja soveltamiskäytäntö muotoutuu sellaiseksi, että esitutkintakynnys nousee tarpeettoman korkeaksi. Esitutkintakynnystä ei voida myöskään asettaa niin alas, että pelkkä ilmoittajan rikosilmoitus rikoksen tapahtumisesta johtaisi kategorisesti esitutkinnan aloittamiseen ilman väitettä tukevaa konkreettista selvitystä.

Arvioinnissa on lisäksi huomioitava, että esitutkinnan aloittamisharkinnan ytimessä on rikoksen tunnusmerkistökiteijöiden konkreettisen täyttymisen arviointi. Rikoksenteijän intention (tahallisuus, tuottamus) ja syyksiluettavuuden edellytysten arviointi ovat syyttäjän tehtävä. Tahallisuus- ja tuottamusarvostelu eivät kuitenkaan ole esitutkinnan aloittamisharkinnassakaan täysin vailla merkitystä, koska tahallisuus ja huolimattomuus kytkeytyvät rikostunnusmerkistöissä yhdeksi tunnusmerkistoelementiksi.

Kiinnittämällä huomiota kunkin yksittäistapauksen erityispiirteisiin tutkinnanjohtaja joutuu usein ainakin jossain määrin arvioimaan, viittaako asiassa saatu selvitys edes alustavasti siihen, että rikokseksi väitettyä tekoa on pidettävä tunnusmerkistön tarkoittamalla tavalla tahallisena tai vaadittua huolimattomuuden tasoa ilmentävänä. Muussa tapauksessa kaikki sellaiset tapahtumat, esimerkiksi tapauskohtaisten tietojen perusteella selvät tapaturmat, johtaisivat kategorisesti esitutkintaan, vaikka tapauksesta ulospäin havaittavat tosiseikat puhuisivat tätä vastaan.

Esitutkinnan edellytysten arvioinnissa tulee siis kiinnittää erityistä huomiota tapauskohtaiseen arviointiin. Tästä seuraa, että esitutkinnan aloittamisharkintaa ei tule kytkeä kaavamaisesti vaikkapa erilaisiin kokemussääntöihin. Erityisesti pelkän ilmoittajan väitteen merkitystä suhteessa esitutkintakynnykseen tulee aina arvioida erikseen tapauksen tosiseikkojen valossa. Tapauksen tosiseikoista toisin sanoen riippuu, mikä merkitys ilmoittajan väitteelle rikoksen tapahtumisesta ja tapahtumankuvauksesta voidaan antaa.

Esitutkintakynnyksen arviointiin liittyy tietenkin monia muitakin seikkoja kuin vain tietyn tunnusmerkistön ja sen vaatiman syyksiluettavuuden asteen täyttymisen arviointi. Näitä voivat olla esimerkiksi vanhentumissäännösten huomioon ottaminen, ulkomailla tapahtuneiden rikosten, poliisimiehiä vastaan tehtyjen rikosilmoitusten ja ylimpään valtionjohtoon kohdistuvien rikosten johdosta tehtävät erityistoimet. Etenkin syyteoikeuden vanhentumista ja tutkintafoorumia koskevat seikat ovat kuitenkin tyypillisesti sellaisia, että niiden ratkaisemisen edellytyksenä on muun muassa asiaan soveltuneen rikosnimikkeen valinta.

5.2 Esitutkinnan toimittamatta jättäminen ei syytä epäillä rikosta -perusteella

Tutkinnan toimittamatta jättäminen ei syytä epäillä rikosta -perusteella tarkoittaa esitutkinnan aloittamatta jättämistä. Tutkinnanjohtajan tehtäväksi jää näissä tapauksissa perustellun esitutkinnan toimittamatta jättämistä koskevan päätöksen tekeminen. Tämä pohjautuu esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 1 momenttiin, jonka mukaan esitutkinta on toimitettava, kun asiassa on syytä epäillä rikosta.

Toimittamatta jättämispäätöksessä kyse on siis siitä, ettei esitutkintakynnys asiassa ylity. Tapauskohtaisesti on vielä arvioitava, voidaanko tutkinnan toimittamatta jättämistä koskeva päätös tehdä yksistään tutkintapyynnön perusteella vai onko asiassa tarpeellista hankkia lisäselvitystä päätöksen tueksi. Toisen viranomaisen tekemillä samaa tapahtumaa koskevilla hallintoratkaisuilla (esimerkiksi laillisuusvalvonta tai vahingonkorvausasia) ei lähtökohtaisesti voi yksinään olla ratkaisevaa merkitystä tutkinnanjohtajan arvioidessa esitutkintakynnyksen ylittymistä. Ratkaisuihin voidaan kyllä saada sellaista lisäselvitystä, jonka perusteella päätös voidaan tehdä.

Syytä epäillä -kynnys ylittyy silloin, kun asianomistajan konkreettisten väitteiden ja rikoksen tunnusmerkistön välille muodostuu konkreettisen selvityksen muodostama kytkentä. Vaikka syytä epäillä -kynnys onkin asetettu matalalle verrattuna esimerkiksi syytekynnykseen tai tuomitsemiskynnykseen, edellytetään rikosväitteeltä kuitenkin sellaista konkreettista varteenotettavuutta, jota käytännössä tyypillisesti edustaa konkreettinen ulkopuolinen selvitys, esimerkiksi henkilötodistelu, valokuvia, kuvakaappauksia, asiakirjoja, otteita tallenteista, tekstiviestejä, kirjeenvaihtoa tai muuta vastaavaa selvitystä.

Päätös perustuu toisin sanoen siihen, että esitutkinnan toimittamisen edellytyksiä ei ole. Asiassa saatu konkreettinen selvitys ei siis tue rikosilmoituksen tai tutkintapyynnön laatijan väitettä, että tosielämän konkreettiset tapahtumat ovat yhteydessä johonkin rikostunnusmerkistössä kuvattuun rangaistavaksi säädettyyn tekoon. Päätösten perusteluissa tulee asianosaisille kertoa se konkreettinen selvitys, jonka perusteella voidaan päättää, ettei asiassa ole syytä epäillä rikosta.

Esitutkintakynnystä arvioitaessa voidaan tunnusmerkistön arviointia rikosnimikkeestä riippuen joutua suorittamaan usealla eri tasolla. Joissakin tapauksissa jo pelkästään väitetyn rikoksen kannalta välttämätön tapahtumaa koskeva tosiasia väite saattaa olla riidanalainen.

Seuraavassa kunnianloukkausta koskevassa esimerkissä havainnollistetaan, kuinka keskeinen merkitys rikostunnusmerkistön tuntemisella on rikoksen tunnusmerkistön täyttymisen ja siten esitutkintakynnyksen ylittymisen arvioinnissa.

Tutkintapyynnössä väitetään, että henkilö A olisi kahdenkeskisessä keskustelussa käyttänyt B:stä tiettyä ilmaisua. Tässä tilanteessa voi joutua arviomaan, onko tutkintapyynnössä esitetty ilmaisun luonnetta koskeva tulkinta riidaton, eli onko ilmaisun tulkittava olevan RL 24:9 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua valheellisen tiedon tai vihjauksen esittämistä vai 2 kohdan tarkoittamaa muuta halventamista. Seuraavaksi voidaan puolestaan vielä joutua arviomaan ilmaisun oikeudellista luonnetta, eli olisiko RL 24:9 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu ilmaisu omiaan aiheuttamaan loukatulle vahinkoa, kärsimystä tai häneen kohdistuvaa halve-

suntaa, tai olisiko saman momentin 2 kohdan tarkoittamaa ilmaisua pidettävä ylipäättään kontekstissaan halventavana, vai olisiko ilmaisua pidettävä konteksti huomioiden sallittuna arvoarvostelmana.

Selvyyden vuoksi on tärkeää huomata, että tutkinnan päättäminen ei rikosta -perusteella (ETL 10:2.2) tarkoittaa jo aloitetun esitutkinnan päättämistä. Kyse ei siten ole esitutkinnan toimittamista tai toimittamatta jättämisistä koskevasta harkinnasta ja päätöksenteosta.

5.3 Kielletty näytön arviointi ei syytä epäillä rikosta -päätöksessä

Ennen esitutkinnan aloittamista mahdollisesti suoritettavassa esiselvityksessä asianosaisten antamalla vapaamuotoisella kirjallisella lausumalla on tutkinnanjohtajan näkökulmasta jossain määrin erilainen merkitys kuin vastaavalla kertomuksella esitutkinnassa kuulustelussa. Tämä johtuu siitä, että kun esitutkintakynnyksen ei ole asiassa vielä katsottu ylittyneen, ei asianosaisten asemaa ole vielä asiassa määritelty. Esitutkintalaki määrittelee asianosaisten asemat ja niihin kytkeytyvät oikeudet ja velvollisuudet. Esitutkinnan aloittamisesta kuitenkin seuraa, että tutkinnanjohtajan tulee pääsääntöisesti pidättäytyä arvioimasta ja arvottamasta rikoksesta epäillyn esitutkinnassa antamaa kuulustelukertomusta siltä osin, kun kyse on siinä esitettyjen väitteiden uskottavuudesta.

Silloin, kun esitutkintaa ei vielä ole aloitettu, eikä asianosaisille ole määritetty esitutkintalain tarkoittamia asemia, voi tutkinnanjohtaja antaa asianosaisten esittämille näkemyksille enemmän merkitystä. Tämä perustuu siihen, että kun esitutkintakynnys ei asiassa ole vielä ylittynyt, eikä henkilöille ole vielä määritetty esitutkintalain tarkoittamaa asemaa, tulee heidän kertomuksiaan ja väitteitä lähtökohtaisesti arvioida yhdenvertaisesti. Asiassa ensin aloitteellinen ilmoittaja ei myöskään voi pelkästään tästä johtuen saada sellaista prosessuaalista etua, että hänen väitteitään tulisi pitää lähtökohtaisesti uskottavampina. Kertomusten uskottavuutta ei toisin sanoen voida tilanteessa sitoa minkäänlaiseen aikaprioriteettiperiaatteeseen.

6 Esitutkinnan rajoittaminen

Esitutkinnan rajoittamisen yhteisenä taustaperiaatteena on ennen kaikkea prosessitaloudellisuus. Syyttäjä voi esitutkintalain 3 luvun 10 §:n mukaan rajoittaa esitutkinnan päättämällä tutkinnanjohtajan esityksestä, ettei esitutkintaa toimiteta, tai että se lopetetaan. Vaikka lainsäätäjä on mahdollistanut poliisille ja syyttäjälle keinoja rajoittaa esitutkintaa, on rajoittaminen kuitenkin aina poikkeus esitutkinnan toimittamisvelvollisuudesta. Silloin, kun esitutkinnan rajoittaminen toteutuu tarkoituksenmukaisesti, syyteharkintaan päättyy mahdollisimman vähän sellaisia rikosasioita, joista syyttäjä tulisi joka tapauksessa tekemään syyttämättäjättämispäätöksen.

Esitutkinnan rajoittaminen voi tulla kysymykseen vasta silloin, kun syytä epäillä rikosta -kynnys on ylittynyt. Ennen tätä asia ei kuulu syyttäjän toimivaltaan. Esiselvitystoimet ennen syytä epäillä kynnysen ylittymistä eivät

siten ole riittäviä esitutinnan rajoittamiseksi. Tutkinnanjohtajan rajoitusesityksestä tulee selvästi ilmetä, onko kyseessä jo aloitettu esitutkinta vai onko tehty vasta esiselvitystoimenpiteitä. Epäselvissä tapauksissa myös se, milloin syytä epäillä rikosta -kynnys on ylittynyt ja esitutkintatoimenpiteet aloitettu, on tarpeen kirjata esitykseen.

Esitutinnan rajoittaminen edellyttää aina tutkinnanjohtajan esitystä. Koska esitutinnan rajoittaminen merkitsee poikkeusta pääsääntönä olevasta esitutkintapakosta, rajoittuu syyttäjän harkintavalta tutkinnanjohtajan esittämän rajoittamisperusteen arvioimiseen. Syyttäjä ei siten voi oma-aloitteisesti rajoittaa esitutkintaa muulla kuin tutkinnanjohtajan esittämällä perusteella.

Tutkinnanjohtajan tekemään rajoitusesitykseen kirjataan rikosepäilyn keskeinen sisältö, koska rajoittamismenettelyssä arvioidaan ainoastaan epäilty rikostunnusmerkistön mukainen menettely. Rajoittamisesityksessä tulee muutenkin pitäytyä vain asian ratkaisemisen kannalta olennaisissa seikoissa. Tutkinnanjohtaja päättää rikosepäilyn laajuudesta.

Esitutinnan rajoittamisen perusteita ja normipohjaa on kokonaisuutena kuvattu valtakunnansyyttäjän antamassa esitutinnan rajoittamista koskevassa ohjeessa seuraavasti.

I Prosessuaalinen rajoittaminen ETL 3 luku 10 § 2 mom.

- Ei rikos ROL 1 luku 6 ja 6 a §
- Ei näyttöä ROL 1 luku 6 ja 6 a §
- Ei syyteoikeutta ROL 1 luku 6 ja 6 a §
- Syyteoikeus vanhentunut RL 8 luku 1 §, ROL 1 luku 6 ja 6 a §

II Harkinnanvarainen rajoittaminen ETL 3 luku 10 § 1 mom.

- Vähäisyys ROL 1 luku 7 § 1-kohta
- Nuoruus ROL 1 luku 7 § 2-kohta
- Kohtuus ROL 1 luku 8 § 1 mom. 1-kohta
- Konkurrenssi ROL 1 luku 8 § 1 mom. 2-kohta
- Tunnustus ROL 1 luku 8 § 2 mom.
- "Muu vastaava lainkohta" esim. RL 35 luku 7 § ja 50 luku 7 §

III Kustannusperusteinen rajoittaminen ETL 3 luku 10 § 2 mom.

- Epäsuhtaiset kustannukset ROL 1 luku 8 § 1 mom. 3-kohta

IV Rajoittaminen tunnustuksen perusteella ETL 3 luku 10 a § 1

- Tunnustukseen perustuva rajoittaminen ETL 3 luvun 10 a § 1:n nojalla ei kytkeydy syyttämättä jättämisen perusteisiin.

Kustannusperusteinen esitutinnan rajoittaminen ja prosessuaalinen ei näyttöä -perusteella rajoittaminen edellyttävät jo aloitettuja esitutkintatoimenpiteitä.

Kustannusperusteella esitutkintaa ei voida rajoittaa pelkästään sen vuoksi, että tutkinta on kallista ja vie resursseja. Ensinnäkin tulee olla riittävän yksilöity käsitys tutkinnan jatkamisesta aiheutuvien kustannusten suuruudesta, ja että nämä olisivat selvässä epäsuhteessa tutkittavana olevan asian laatuun ja siitä mahdollisesti odotettavaan seuraamukseen. Säännöksessä tarkoitettun selvän epäsuhteen arviointi edellyttää aina kokonaisarviointia.

Prosessuaalisella ei näyttöä -perusteella esitutkintaa ei saa rajoittaa pelkästään näytön riittävydestä tehdyllä arviolla ilman, että mitään konkreettisia esitutkintatoimia on tehty. Prosessuaalinen ei näyttöä -rajoittaminen perustuu ensin arvioon siitä paljonko näyttöä olisi ylipäättäen vielä saatavissa ja toiseksi arvioon siitä riittäisikö tämä näyttö syytteen nostamiseen vai ei ja perusteluun miksi.

Tärkeä yleinen tai yksityinen etu voivat kuitenkin vaatia esitutkinnan suorittamista, vaikka edellä mainitut perusteet täyttyvät. Jos rikosasia on laadultaan sellainen, että järjestelmää kohtaan tunnettavan luottamuksen ylläpitäminen edellyttää rikosepäilyn selvittämistä ja syyttäjän ratkaisua siitä, onko asiassa nostettava syyte, vaatii yleinen etu esitutkinnan toimittamista. Tällainen tilanne saattaa olla esimerkiksi, jos rikosepäily on herättänyt suurta julkista huomiota, jos epäily on yhteiskunnallisesti huomattavassa asemassa, jos rikollisen toiminnan jatkamisen vaara on ilmeinen, tai jos epäily liittyy uudenlaiseen rikolliseen ilmiöön ja ohjaavan ennakkoratkaisun saaminen on yleisen edun kannalta tärkeää.

Esitutkinnan toimittamisen tarpeeseen yleisen edun kannalta vaikuttaa aina rikoksen laji. Mitään rikoslajia ei kuitenkaan ole nimenomaisesti suljettu esitutkinnan rajoittamisen ulkopuolelle. Myös rikokseen liittyvä muu seuraamus, esim. menettämisseuraamus, voi vaatia esitutkinnan toimittamista siihen saakka, että edellytykset menettämisseuraamuksen tuomitsemiselle voidaan todeta. Joissakin tilanteissa tärkeä yleinen etu saattaa vaatia esitutkinnan jatkamista, jotta rikoskokonaisuuden kaikkien osien tutkimisella saataisiin selvyyttä rikollisen toiminnan todellisesta laajuudesta tai ajallisesta kestosta.

Yksityinen etu esitutkintalain 3 luvun 10 §:n 1 ja 2 momenteissa sekä 10 a §:n 5 momentissa viittaa etenkin asianomistajan vahingonkorvausintressiin. Pelkästään asianomistajan mahdollisen vahingonkorvausvaatimuksen toteuttaminen ei kuitenkaan ole esitutkinnan rajoittamisen este, ellei kyseessä ole tärkeä etu. Mitä suurempi asianomistajan rikokseen perustuva taloudellinen intressi on, sitä tärkeämmästä edusta on yleensä asianomistajan kannalta kyse. Merkitystä voi olla myös osapuolten taloudellisilla oloilla ja asianomistajan mahdollisuuksilla saada vahinkonsa ilman esitutkintaa korvatuksi vahingon aiheuttajalta tai vakuutusyhtiöltä. Vahingonkorvausintressin lisäksi asianomistajalla voi olla muukin tärkeä intressi syytteen nostamiseksi.

Vaikka yksityinen intressi olisi tärkeää vähäisempikin, on harkittava esitutkinnan jatkamista ainakin siihen saakka, että asianomistajan käytettävissä

on riittävät tosiasiatiedot ja muu selvitys vaatimuksensa toteuttamiseen. Yksityistä etua arvioitaessa on lisäksi kiinnitettävä huomiota samanlaisten rikosten asianomistajien yhdenvertaiseen kohteluun esimerkiksi tilanteessa, jossa samaan rikossarjaan kuuluvilla teoilla on eri asianomistajia.

Valtakunnansyyttäjä on antanut syyttäjille esitutinnan rajoittamista koskevan ohjeen. Harkitessaan rajoittamisesityksen tekemistä syyttäjälle poliisi noudattaa kyseisen ohjeen periaatteita rajoittamisen perusteista.³²

7 Esitutkintaa koskeva päätöksenteko

7.1 Tutkinnanjohtajan päätös vähäisessä rikoksessa

Esitutkintalain 3 luvun 9 §:n mukaan tutkinnanjohtaja voi tehdä päätöksen esitutinnan toimittamatta jättämisestä tai aloitetun esitutinnan lopettamisesta sellaisen rikoksen johdosta, josta ei ole odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa ja jota on kokonaisuutena arvostellen pidettävä ilmeisen vähäisenä, jos asianomistajalla ei ole asiassa vaatimuksia.

Tehdessään rikoksen vähäisyyden arviointia tulee tutkinnanjohtajan aina ottaa huomioon teon vahingollisuus ja vaarallisuus. Sakolla rangaistava rikos voi aiheuttaa huomattavia haitallisia seurauksia. Arvioinnissa on myös kiinnitettävä huomiota esimerkiksi rikollisen menettelyn toistuvuuteen. Esimerkkinä tästä on mainittu parisuhdeväkivaltaa koskevat tapaukset, jotka eivät välttämättä johda sakkoa ankarampaan rangaistukseen, mutta joita toistuvuutensa vuoksi ei voida pitää kokonaisuutena arvostellen vähäisinä.

Eräissä tapauksissa edellytysten täytyessä rikosasia voidaan ohjata sovitteluvuoksi rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain (1015/2005) 1 luvun 2–3 §:n mukaisesti. Mikäli asiassa on päästy sovintoon, eikä asianosaisilla ole vaatimuksia toisilleen, voidaan sovittelusopimus ottaa huomioon esitutkintalain 3 luvun 9 §:n mukaista päätöstä harkitessa.

7.2 Tutkinnan päättäminen ei rikosta -perusteella

Tutkinnan päättäminen ei rikosta -perusteella tarkoittaa jo aloitetun esitutinnan päättämistä. Tämä pohjautuu esitutkintalain 10 luvun 2 §:n 2 momenttiin, jonka mukaan esitutkinta voidaan päättää saattamatta asiaa syyttäjän käsiteltäväksi, jos tutkinnassa on selvinnyt, ettei rikosta ole tehty.

Lainkohdassa käytetty ilmaisu *on selvinnyt*, viittaa varsin korkeaan todennäköisyyden asteeseen siitä, ettei rikosta ole tehty. Esimerkiksi asianomistajan muuttuneella kertomuksella tai haluttomuudella selvittää asiaa ei yksinomaan voi olla ratkaisevaa merkitystä päätettäessä tutkintaa. Tällöin on hankittava muu saatavissa oleva näyttö ennen kuin asia voidaan päättää tai esimerkiksi esittää syyttäjälle rajoitettavaksi. Se, että asianomistajan

³² VKS:2016:5 esitutinnan rajoittaminen, [Valtakunnansyyttäjän ohjeet](#) | [Syyttäjälaitos \(syyttajalaitos.fi\)](#)

kertomus muuttuu tai hän ei halua asiaa selvittää, ei yksinään riitä osoittamaan sitä, ettei rikosta ole tapahtunut.

Päätösperuste soveltuu lähtökohtaisesti vain suoritettujen esitutkinnan päättämisperusteeksi tapauksessa, jossa syytä epäillä kynnys on ylittynyt, mutta esitutkinnassa on saatu tätä päätelmää riidattomasti vastaan puhuvaa konkreettista selvitystä. Päätösten perusteluissa on kerrottava asianosaiselle mitä saatu selvitys on osoittanut ja miksi sen perusteella voidaan päättää, ettei asiassa ole tehty rikosta.

Varsinaisten rikos- ja prosessioikeudellisten tulkintakysymysten harkinta kuuluu syyttäjälle. Jos kysymys esitutkintalain 10 luvun 2 § 2 momentin soveltamisesta (onko rikosta tehty vai ei) on tulkinnallinen, tutkinnanjohtaja voi tehdä syyttäjälle esityksen esitutkinnan prosessuaalista rajoittamisesta. Ei rikos -perusteisen rajoittamisen käyttöalaksi jäävät näin ollen tilanteet, joissa aloitetussa esitutkinnassa saadun selvityksen valossa on käynyt todennäköiseksi, ettei kyse olekaan rikoksesta, mutta asiaan liittyy tulkintakysymys, jonka vuoksi tutkinnanjohtaja ei voi päättää esitutkintaa esitutkintalain 10 luvun 2 § 2 momentissa tarkoitettulla toteavalla päätöksellä.³³

7.3 Kielletty näytön arviointi ei rikosta -perusteella

Esitutkinnan päättäminen ei rikosta -perusteella edellyttää korkeaa todennäköisyyttä siitä, ettei rikosta ole tehty. Tätä päätösperustetta ei siten ole mahdollista perustaa esimerkiksi esitutkinnassa ilmenneeseen riittämättömään näyttöön, jonka arvioiminen ei kuulu tutkinnanjohtajan toimivaltaan.

Ei rikosta -päätöstä ei myöskään voi perustaa tosiasiaväitteiden ja kuulustelukertomusten merkityksen arvioimiseen. Näissä on tavallisesti kyse sellaisten riitaisten asioiden arvottamisesta, mikä katsotaan poliisin toimivaltaan kuulumattomaksi näytön arvioimiseksi. Esitutkintaa ei siten ole mahdollista päättää tällä perusteella pelkästään sen johdosta, että rikoksesta epäilty on kuulustelussa kiistänyt teon. Kiellettyyn näytön arviointiin viittaa myös esimerkiksi päätös, jota poliisi perustelee sana sanaa vastaan -tilanteella. Sana sanaa vastaan -tilanne on kuitenkin alustava indisio siitä, että esitutkinta voidaan mahdollisesti rajoittaa prosessuaalisella perusteella.

7.4 Esitutkinnan keskeyttäminen

Esitutkintalain 3 luvun 13 §:n mukaan rikosten tutkinta voidaan sen aloittamisen jälkeen tutkinnanjohtajan päätöksellä keskeyttää, jos rikoksesta ei epäillä ketään ja jos asiaan vaikuttavaa selvitystä ei ole saatavissa. Esitutkinnan keskeyttäminen tarkoittaa tosiasiallista päätöstä keskeyttää aktiiviset tutkinnalliset toimenpiteet. Esitutkintaa on jatkettava ilman aiheutonta viivytystä, kun edellytyksiä keskeyttämiselle ei enää ole.

³³ Syyttäjälaitoksen yleinen ohje VKS:2016:5. Esitutkinnan rajoittaminen

Lähtökohtana on kuitenkin pidettävä sitä, että jos rikoksesta olisi saata-
vissa selvitystä epäillyn henkilöllisyydestä tai tutkittavana olevasta rikok-
sesta muuten, esitutkintaa tulisi jatkaa. Esitutinnan keskeyttämisen on pe-
rustuttava hyväksyttäviin syihin, eikä siitä saa muodostua tapa ”päästä
eroon” vähäisistä tai vaikeista jutuista. Poliisin työkuorma tai tutkintaresurs-
sien vähäisyys eivät ole peruste esitutinnan keskeyttämiseksi, eikä esitut-
kinnan keskeyttäminen ole rikosasioiden priorisointia.

Ennen päätöksentekoa asiaa on riittävästi selvitettävä, jonka jälkeen vasta
voidaan arvioida, onko olemassa riittäviä perusteita esitutinnan keskeyttä-
miselle. Arvioitaessa milloin keskeyttämiseen voidaan päätyä, on otettava
huomioon, kuinka todennäköistä uuden selvityksen saaminen asiaan vielä
on, kuinka suuren työmäärän se edellyttää ja milloin selvitystä ehkä olisi
saatavissa. Se, mikä selvitys missäkin asiassa on riittävä, riippuu yksit-
täisten rikosasioiden tapauskohtaisista tekijöistä, eikä sitä ole mahdollista
yksiselitteisesti määrittää.³⁴

Esitutinnan keskeyttämisestä päätettäessä on erityisesti otettava huomi-
oon epäillyn rikoksen laatu. Laadun huomioon ottaminen viittaa ennen kaik-
kea siihen, että mitä vakavammasta rikoksesta on kysymys, sitä kauemmin
ja tehokkaammin selvitystä tekijästä ja rikoksesta tulisi pyrkiä hankkimaan
ennen keskeyttämispäätöksen tekemistä. Lievimpien rikosten kohdalla voi
tulla harkittavaksi myös esitutkintalain 3 luvun 10 § 2 momentin mukainen
esitutinnan rajoittaminen.

7.5 Esitutkintalain 10:2 ja 10:4 mukaiset päätökset

Esitutinnan valmistuttua tutkinnanjohtaja tekee esitutkintalain 10 luvun 2
§:n 1 momentin mukaisesti päätöksen asia toimittamisesta syyttäjälle syy-
teharkintaa taikka sakon ja rikesakon määräämisestä annetussa laissa tar-
koitetun määräyksen tai vaatimuksen antamista varten. Poikkeuksen tähän
tekevät sotilasoikeudenkäyntiasiana tutkitut rikosasiat, joista valmistunut
esitutkintapöytäkirja tulee toimittaa viipymättä sotilasviranomaiselle.³⁵

Esitutkintalain 10 luvun 2 §:n 2 momentin mukaan esitutkinta päätetään
kuitenkin saattamatta asiaa syyttäjän käsiteltäväksi, jos tutkinnassa on sel-
vinnyt, ettei rikosta ole tehty taikka ettei asiassa voida nostaa ketään vas-
taan syytettä tai esittää muuta rikokseen perustuvaa julkisoikeudellista vaa-
timusta, esimerkiksi vaadetta menettämisseuraamuksen määräämiseksi.
Tällainen päätös tulee kyseeseen esimerkiksi silloin, kun rikoksesta epäilty
on rikosoikeudellista vastuunalaisuutta vailla oleva alle 15-vuotias, rikok-
sesta epäilty on kuollut³⁶, syyteoikeus on selvästi vanhentunut, asianomis-

³⁴ EOAK/2761/2019

³⁵ Sotilasoikeudenkäyntilaki (326/1983) 2 ja 14 §:t. Joukko-osaston komentajan on esitutinnan päätyttyä ratkaistava, toimitte-
taanko esitutkinta-aineisto syyttäjälle syyteharkintaa varten. Menettelystä asevelvollisia koskevissa etsintäkuulutuksissa ja
esitutkintapyyntöissä on annettu ohje POL-2022-120154.

³⁶ Rikoksesta epäillyn kuolema ei tarkoita sitä, että esitutkinta voitaisiin jättää kokonaan toimittamatta, vaan huomioon on
otettava samanlaisia seikkoja, kuin päätettäessä rikollisen teon tutkinnasta. Mitä vakavammasta rikoksesta on kyse ja mitä
suurempia vahinkoja teolla on aiheutettu, sitä tärkeämpää on osallisten ja tapahtumien kulun selvittäminen. Poliisi voi olla
ainoa viranomainen, jolla on toimivaltuudet selvittää tekoon liittyviä tapahtumia ja vastuukysymyksiä.

taja ei vaadi rangaistusta esitutkintalain 3 luvun 4 §:n 2 momentissa tarkoitettussa tapauksessa tai asianomistaja on peruuttanut rangaistusvaatimuksensa.

Esitutkintalain 10 luvun 4 § mukaan, jos esitutkinnassa ilmenee, ettei henkilöä, jolle on ilmoitettu hänen asemastaan rikoksesta epäiltynä, enää ole syytä epäillä rikoksesta, mutta ettei esitutkintaa kokonaisuudessaan voida päättää 2 §:ssä säädetyllä tavalla, esitutkinta on ilman aiheutonta viivytystä päätettävä hänen osaltaan. Tämän päätöksen tarkoituksena on vähentää rikoksesta epäillyn aseman haitallisia vaikutuksia.³⁷ Kyseisen päätöksen tekemistä ei siis tule odottaa siihen saakka, kunnes koko esitutkinta siirretään syyteharkintaan, vaan päätös tulee tehdä heti, kun sille on edellytykset. Ei myöskään ole riittävää, että rikosepäilyn poistuessa rikoksesta epäillyn asema ainoastaan vaihdetaan tietojärjestelmässä osaiseksi "muu", vaan kysymys on esitutkintapäätöksestä, joka tulee toimittaa asianosaiselle tiedoksi kuten esitutkintalain 11 luvun 1 §:ssä säädetään.³⁸

Esitutkinnan osittaista päättämistä (ETL 10:4) on mahdollista käyttää joissain tapauksissa osana prosessuaalista rajoittamisesitystä, vaikka prosessuaalinen rajoittaminen yleensä koskee koko tutkittavana olevaa rikosasiaa.³⁹

7.6 Esitutkintatoimenpiteen siirtäminen

Esitutkintalain 3 luvun 12 §:n mukaan esitutkintatoimenpiteet saadaan tutkinnanjohtajan päätöksellä siirtää myöhempään ajankohtaan, jos siirtäminen on välttämätöntä tutkittavana olevan rikoksen tai toisen siihen liittyvän rikoksen selvittämiseksi, ja jos siirtämisestä ei aiheudu vaaraa toisen hengelle, terveydelle tai vapaudelle taikka huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon vaaraa. Tavallisimmin siirtämispäätös tulee kysymykseen silloin, kun jokin esitutkintatoimenpide paljastaisi jollekin rikoksesta epäillylle poliisin olevan rikollisen toiminnan jäljillä ja tämän paljastuminen voisi vaikeuttaa esitutkintaa.

Esitutkintaa suoritettaessa on varsin tavallista, että jokin esitutkinnan kannalta olennainen rikoksen selvittämiseen liittyvä asia viivästyy ja sen saamiseen voi kulua pitkäkin aika. Jossain tilanteissa esitutkinnan jatkaminen voi edellyttää jonkin ennakkokysymyksen ratkaisemista tuomioistuimessa tai toisessa viranomaisessa. Rikoskokonaisuuksissa päärikosta saatetaan tutkia ja näyttöä hankkia yhdessä poliisiyksikössä, jolloin muiden yksiköiden samaan kokonaisuuteen liittyvät tutkinnat odottavat, jolloin näiden osalta siirtämispäätös voi tulla kyseeseen.

³⁷ HE 222/2010 vp s.236

³⁸ Rantaeskola (toim.) Esitutkintalaki – Kommentaari. s. 273

³⁹ Syyttäjälaitoksen yleinen ohje VKS:2016:15. Esitutkinnan rajoittaminen. Vain poikkeuksellisesti ja erityisestä syytä saat-
taa olla perusteltua tehdä rajoittamiskäyttöä jotakin tiettyä rikosepäilyä koskien.

Normaalina pidettävät viiveet esitutkintatoimenpiteiden välillä eivät edellytä tutkinnanjohtajalta erityisiä toimia, mutta niissä tapauksissa, kun viive on muodostumassa selkeästi normaalista poikkeavaksi, voi tutkinnanjohtaja tehdä päätöksen esitutkintatoimenpiteen siirtämisestä. Päätös siirtämisestä ei edellytä arviota siirtämisen kestosta, mutta siirtämisen kestoon vaikuttavat kohtuullisuus, hankittavan selvityksen laatu ja työmäärä. Vakavissa rikoksissa tutkimisintressistä johtuen siirtäminen voi olla voimassa pidempään kuin lievemmissä rikoksissa. Kirjallinen esitutkintapäätös on tehtävä tapauksissa, joissa päätös voi vaikuttaa asianosaisen oikeuksiin, etuihin tai velvollisuuksiin.⁴⁰ Kun edellytyksiä siirtämiselle ei enää ole, tulee esitutkintaa jatkaa.

Kiireellisenä tutkittavaksi säädettyjen esitutkintojen kohdalla siirtämispäätöstä on harkittava huolella ja tarvittaessa on tehtävä esitutkintayhteistyötä syyttäjän kanssa. Varsinkin pitkittyneissä esitutkinnoissa on tärkeää, että esitutkinnassa tehdyt arviot ja toimenpiteet on kirjattu tutkintamuistioon, vaikka varsinaista esitutkintapäätöstä ei tehtäisikään.

8 Esitutkintapäätökset ja perusteluvelvollisuus⁴¹

Esitutkintapäätösten perustelemisesta ei voimassa olevassa laissa ole erityissäännöksiä. Poliisin esitutkintapäätöksiin kohdistuvassa laillisuusvalvonnassa on päätöksiä edellytetty perusteltavan siinä määrin kuin asian luonne on edellyttänyt. Päätöksen perustelujen osalta asian ratkaisuun vaikuttavina tosiseikkoina tulisi mainita ainoastaan ne, jotka välittömästi tukevat päätöksen lopputulosta. Tällä edistettäisiin päätöksen ymmärrettävyyttä ja selkeyttä.⁴²

Esitutkintalain 11 luvun 1 §:ssä ilmaistaan esitutkintapäätöksen sisältövaatimukset. Päätöksestä pitää ilmetä asia, päätöksen perustelut, sovellettavat säännökset sekä päätöksen sisältö. Oikeus saada asiassa perusteltu päätös kuuluu perustuslaissa mainittuihin oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeisiin. Esitutkintapäätöksen tulisi tavanomaisesti sisältää tiedot siitä, mihin oikeusohjeeseen tehty ratkaisu perustuu, mitkä ovat ne tapauksen tosiseikat, jotka vaikuttavat asian ratkaisemiseen, miten näitä tosiseikkoja on arvioitu sekä mikä on ratkaisun lopputulos.

Perustelujen on siis havainnollistettava lukijalleen, miksi kyseisessä asiassa ei esimerkiksi ole ollut syytä epäillä rikosta. Perustelut osoittavat, mistä seikoista saatiin konkreettista selvitystä ja mistä selvitys mahdollisesti jäi saamatta. Perustelut osoittavat selvityksen merkityksen konkreettisesti asiassa. Perustelut osoittavat ne oikeudelliset lähtökohdat, joihin arviointi on kytketty. Perustelut osoittavat lisäksi ne edellytykset, joiden täytyessä asia voidaan arvioida uudelleen.

⁴⁰HE 222/2010 vp s.189–190

⁴¹ Esitutkintapäätöksiä käsitellään mm. eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisuissa EOAK/4549/2018, EOAK/1121/2018, EOAK/3430/2017, 4717/2014 ja 3885/2014 sekä valtioneuvoston oikeuskanslerin ratkaisuissa OKV/7/1/2015 ja OKV/1718/1/2018

⁴² HE 222/2010 vp s.237

Joka tapauksessa päätöksistä tulee ilmetä päätöksen oikeudellisen perusteen ja lopputuloksen lisäksi tosiasiaiseikat, jotka päätöksen tekijä katsoo toteuttavan laissa tarkoitetut edellytykset päätöksen tekemiselle. Pelkän sovelletun oikeusohjeen ja lopputuloksen ilmoittaminen ei täytä perusteluvelvollisuudelle asetettuja vaatimuksia. Esitutkintapäätösten osalta keskeisenä on pidetty asianosaisten tarvetta tietää, miksi esitutkintaa ei asiassa toimiteta tai miksi se on lopetettu. Tähän liittyy keskeisesti myös asianomistajan mahdollisuus arvioida päätöksen osalta sitä, käyttääkö hän mahdollisesti asiassa toissijaista syyteoikeuttaan.

Asianomistajan toissijainen syyteoikeus on periaatteellisella tasolla tärkeä instituutio, joskin käytännössä varsin harvoin käytetty. Asianomistajan oikeusturvan kannalta keskiössä onkin se, että päätöksestä selviää, mitkä asiat ovat jääneet väitteenvaraisiksi eli sellaisiksi, joita mikään konkreettinen selvitys ei tue. Laadukkaat perustelut ehkäisevät myös uusia tutkintapyyntöjä samoista tapahtumista.

Päätösten perustelut mahdollistavat myös ratkaisujen ulkoisen kontrolloitavuuden. Niillä on merkitystä myös ratkaisijan oman itsekontrollin kannalta, sillä ratkaisija joutuu perusteluja kirjoittaessaan pohtimaan päätöksensä oikeudellista kestävyyttä. Perusteluilla on merkitystä myös viranomaisten toimintaa kohtaan tunnettavan luottamuksen kannalta.

Edes niin sanottujen rutiinitapausten kohdalla ei ole sallittua sivuuttaa päätöksen asianmukaiselle perusteleminen asetettuja vaatimuksia. Pelkkä toteutus esimerkiksi siitä, että kysymyksessä on siviilioikeudellinen riita-asia, ei vielä sellaisenaan ole riittävän yksilöity peruste osoittamaan, ettei asiassa ole syytä epäillä rikosta. Asiassa jää kuitenkin aina tapauskohtaisesti arvioitavaksi, millainen perustelu missäkin asiassa on riittävää.

Tutkinnan päätösten perustelujen laajuus ei ole itseisarvo, vaan päätösten sisällössä tulee keskittyä olennaiseen konkreettisella tavalla ja siten, että kansalainen voi ymmärtää päätösten perustelut ja päätökseen kirjatut juridiset käsitteet. Laadukkaat perustelut lisäävät julkista luottamusta esitutkintaviranomaisen toiminnan laatuun ja asianmukaisuuteen.⁴³

9 Kirjallinen päätös

Esitutkintalain 11 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan esitutkinnan toimittamatta jättämisestä, lopettamisesta 3 luvun 9 §:n 1 momentin taikka 10 tai 10 a §:n nojalla sekä päättämisestä saattamatta asiaa syyttäjän harkittavaksi on tehtävä kirjallinen päätös. Sama koskee muuta vastaavaa esitutkintapäätöstä, joka voi vaikuttaa asianosaisten oikeuksiin, etuihin tai velvollisuuksiin.

---

⁴³ Päätöstä tehdessä on huomioitava, että pitkälle menevä oikeudellinen harkinta kuuluu syyttäjälle. Mikäli kyse on oikeudellisesti tulkinnanvaraisesta tilanteesta, on perustellumpaa saattaa asia syyttäjän arvioitavaksi. Jokin rikosoikeudellinen sääntely voi edellyttää haastavaakin juridista arviointia, mikä ei ole poliisin tehtävä, ja voi edellyttää tuomioistuimen kannanottoa, jotta oikeuskäytäntöä uusista rikosnimikkeistä syntyy.

Esitutkintalain 11 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan päätöksestä on ilme-
tävä:

- 1) päätöksen tehnyt viranomainen ja päätöksen tekemisen ajankohta
- 2) asianosaiset
- 3) asia
- 4) päätöksen perustelut ja sovelletut säännökset
- 5) päätöksen sisältö ja
- 6) lisätietoja antavan esitutkintaviranomaisen yhteystiedot

Esitutkintalain 11 luvun 1 §:n sääntely huomioon ottaen ei ole riittävää, että perustelut kirjataan vain tutkintailmoitukseen, vaan on tehtävä kirjallinen päätös joko poliisiasian tietojärjestelmään tai erilliselle Kameleon -lomakkeelle. Päätös annetaan esitutkinnassa läsnä olevalle asianosaiselle tai lähetetään postitse hänen ilmoittamaansa taikka muuten esitutkintaviranomaisen tiedossa olevaan osoitteeseen.

10 Tutkinnanjohtajan päätös⁴⁴

Tutkinnanjohtaja ei voi delegoida varsinaista päätöksen tekemistä tutkijalle. Tutkinnanjohtaja tai hänen sijaisensa voi esitutkintalain 2 luvun 2 §:n ja 3 luvun 3 §:n mukaisesti valmistella ja päättää itse vastuunsa alla olevat päätökset. Vaihtoehtoisesti tutkinnanjohtaja voi määrätä asian tutkijan tai muun henkilön valmistelemaan päätöksen tutkinnanjohtajalle päätöksentekoa varten. Valmistelija voi kirjata päätökseen sen edellyttämät tiedot. Tutkinnanjohtaja tarkastaa ja päättää asian tietojärjestelmässä. Tutkinnanjohtaja vastaa päätöksen oikeellisuudesta ja lainmukaisuudesta sekä siitä, että päätös täyttää esitutkintalain 11 luvun 1 §:n 2 momentin asettamat vaatimukset.

Tutkinnanjohtajan tietojärjestelmässä omilla tunnuksillaan hyväksymä ja näin sähköisesti tietojärjestelmässä allekirjoittama päätös annetaan esitutkinnassa läsnä olevalle tai toimitetaan asianosaiselle postitse, ellei kyseisen asian kohdalla ole perusteita päätöksen toimittamisen siirtämiseen tai muuten kyseisen asian kohdalla säädetä toisin. Päätös voidaan asianosaisen suostumuksella lähettää myös sähköpostitse tietojen salassapito huomioiden tai Suomi.fi -palvelun kautta.⁴⁵

Sähköisellä allekirjoituksella tarkoitetaan tässä ohjeessa esitutkinnan päätöksen kuittaamista tutkinnanjohtajan P-tunnuksella Patja-järjestelmässä. Tietojärjestelmäkehityksestä johtuen muissa järjestelmissä tapahtuva allekirjoittaminen ohjeistetaan erikseen.

⁴⁴ Ohjeen tämä osa on laadittu eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisun EOAK/4549/2018 pohjalta päätöksentekoprosessin tarkentamiseksi. Lisäksi EOA on lausunut asiasta ratkaisussaan EOAK/656/2021.

⁴⁵ POL-2020-51953 Ohjaava kirje Suomi.fi-palvelun käyttöönotosta poliisiyksiköissä. Lähettäminen edellyttää, että asiakas on ottanut palvelun käyttöön ja antaa asiakirjojen lähettämiseen suostumuksen. Suostumus annetaan yleensä sähköisen rikosilmoituksen laatimisen yhteydessä, tai suostumusta on tiedusteltava asianosaisilta erikseen. Asiakirjoja voidaan vaihtoehtoisesti lähettää myös Deltagonin salatulla sähköpostilla.

Tutkinnanjohtajan allekirjoitusvelvollisuus ei koske tietojärjestelmästä tulostuvaa syyteharkintaan lähettämiseksi tehtävää esitutkinnan päätöstä, vaan syyteharkintaan lähtevänä dokumenttina tutkinnanjohtaja hyväksyy esitutkintapöytäkirjan.

11 Päätösmenettelyn jälkikäteinen laillisuusarviointi

Päätöksenteon kulun on oltava jälkikäteen havaittavissa päätöksen laillisuutta arvioitaessa. Päätöksestä on käytävä selville, että tutkinnanjohtaja on itse allekirjoittanut päätöksen tietojärjestelmässä ja näin myös tarkastanut ja hyväksynyt mahdollisen valmistelijan tekemät kirjaukset.

Poliisiylijohtaja

Seppo Kolehmainen

Poliisitarkastaja

Kari Siivo

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 19.10.2023 klo 19:31. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaa-
mosta.

Liitteet

Jakelu

Poliisiyksiköt
Ahvenanmaan poliisiviranomainen

Tiedoksi

Poliisihallituksen yksiköt
Sisäministeriön poliisiosasto
Valtakunnansyyttäjän toimisto
Rajavartiolaitos
Tulli
Puolustusvoimat/Pääesikunta oikeudellinen osasto
Sinetin normikirjasto/Esikunta
Poliisi.fi/Esikunta -sivut